

Opasnost od Crvenih Beretki

Author: [Bojan Dimitrijevic](#)

Vlasti strahuju da bi se pripadnici ozloglasene jedinice mogli pridruziti svom bivsem komandantu osumnjicenom za ubistvo premijera Djindjica.

Borbeni lovci MIG 21 jugoslovenskog ratnog vazduhoplovstva vec nekoliko dana nadlecu bazu Jedinice za specijalne operacije, JSO, poznatije kao "Crvene beretke", u Kuli, na severu Srbije.

Kamp za obuku u Stolcu, u neposrednoj blizini grada, na 150 kilometara od Beograda, baza je jedinice koja je svima ulivala strah, a za koju srpska vlada sumnja da bi mogla postati sredishte moguće pobune.

Strahuje se da bi pripadnici JSO mogli pruziti podrsku svom bivsem komandantu Miloradu Lukovicu Legiji, coveku za koga vlada veruje da je umesan u ubistvo srpskog premijera Zorana Djindjica.

Nema naznaka da se vojne ili policijske snage pripremaju za oruzanu akciju u blizini Kule. U ovom gradu od 20.000 stanovnika, zivot se odvija uobicajeno. Situacija u samoj bazi, u Stolcu, takodje deluje mirno. Vozila za snabdevanje i dovoz goriva ulaze i izlaze iz baze, a u jednom trenutku su se mogli videti pripadnici Crvenih beretki, njih oko 30, kako napustaju bazu u civilnim vozilima, skrivajuci lica od fotografa i kamermana.

Zabranjeno im je, medjutim, da napustaju bazu sa svojom opremom i vojnim vozilima nakon ubistva premijera Djindjica 12. marta, kako tvrde izvori iz vojske i ministarstva unutarasnjih poslova. Policija takodje kontrolise sve prilaze gradu.

Vlasti ocito strahuju da bi oviiskusni ratni veterani mogli da pokusaju da izvedu drzavni udar kako bi podrzali svog bivseg komandanta, a sada jednog od bosova zemunske bande koju vlasti smatraju odgovornom za atentat na premijera Djindjica, ali i za mnoga druga ubistva.

Posmatraci procenjuju da rizik od ulaska JSO u sukob jos uvek nije otklonjen jer jedinica raspolaze oklopnim vozilima i teskim naoruzanjem. Tek posle njihovog potpunog razoruzanja srpska vlada ce moci zaista da odahne.

Nekoliko incidenata tokom poslednjih meseci ukazuju u kojoj meri Crvene beretke mogu da izmaknu kontroli. Jednom su vec organizovale pobunu u zimu 2001. godine, pod komandom svog aktuelnog komandanta Dusana Maricica Gumara. Svojim terenskim vozilima "Hummer" blokirali su autoput kod Beograda izrazavajuci protivljenje saradnji vlasti sa Haskim tribunalom. To je predstavljalo ozbiljnu pretnju koja je mogla dovesti do destabilizacije vlade premijera Zorana Djindjica.

Iako se pobuna zavrсила mirno, srpske vlasti nisu raspustile jedinicu vec su je iz ingerencija srpske drzavne bezbednosti, RDB, prebacili pod kontrolu resora javne bezbednosti.

U danima uoci atentata na Djindjica, oklopna vozila americke proizvodnje "Hummer" primecena su na Dedinju, elitnom delu Beograda, u kojem je ziveo Zoran Djindjic. To je bilo veoma neobicno jer su ova vozila veoma retko napustala bazu Stolc, i to iskljucivo zbog borbenih misija i bojevih gadjanja. Verovatni motiv za ovakav postupak je demonstracija sile u trenutku kada su zemunski klan i sam Legija ulazili u otvoreni sukob sa vlastima.

Posle atentata na premijera, srpska vlada je izgubila i poslednju trunku poverenja u JSO, koja je mogla da postane ozbiljna opasnost za poredak u zemlji u rizicnom i konfuznom okruzenju. Zbog toga srpsko ministarstvo policije, mada ima komandu nad jedinicom, nije upotrebilo JSO u najavljenom obracunu sa organizovanim kriminalom. Umesto toga, ministarstvo je poverilo zadatak drugim elitnim formacijama - Zandarmeriji, Specijalnoj antiteroristicckoj jedinici, SAJ, i drugim interventnim jedinicama srpske policije.

Tokom hapsenja nekoliko stotina kriminalaca koje je usledilo, iza resetaka su se nasli i bivsi sef srpske tajne sluzbe Jovica Stanisic i njegov bliski saradnik Franko Simatovic Frenki, koji je osnovao Crvene beretke. Stanisic i Simatovic su se u vise navrata spominjali u Haskom tribunalu kao kljucne licnosti koje su sprovodile ratne planove Slobodana Milosevica u Hrvatskoj i Bosni, a za te svrhe su navodno koristili "usluge" Crvenih beretki.

Analiticari smatraju da ce upravo zbog veza sa ovim licnostima iz Miloseviceve tajne sluzbe, kao i cinjenice da je njihov bivsi komandant vodja kriminalne bande, Jedinica za specijalne operacije biti raspustena.

Vecina aktivnih pripadnika jedinice verovatno ce dobiti posao u drugim policijskim jedinicama, ali bi se pri tome vodilo racuna da se ne objedini veci broj pripadnika bivskih Crvenih beretki u okviru njihovih novih policijskih sastava. Vecina posmatraca veruje da se srpska vlada ne usudjuje da ostavi pripadnike JSO bez posla kako bi se predupredila mogucnost da ih regrutuju u svoje redove kriminalne bande.

JSO i njen bivsi komandant Legija imali su bliske veze sa novom demokratskom vladom u Srbiji i Zoranom Djindjicem, koji su postepeno prerastali iz saradnje u otvoreni sukob.

Ova jedinica je odigrala vaznu ulogu u rusenju Milosevicevog rezima. Legija se tada sastao sa, u tom trenutku, opozicionim liderom Zoranom Djindjicem i dogovorio se da Crvene beretke otkazu poslusnost rezimu.

Dogovor sa Djindjicem obezbedio je Legiji i JSO buducnost i pod novim vlastima, ali unutar same jedinice se nista nije promenilo. Usled toga JSO je pretežno ostala pod uticajem ljudi kompromitovanih tokom vladavine Slobodana Milosevica.

Po nalogu novih demokratskih vlasti, Crvene beretke su, krajem 2000. i pocetkom 2001. godine, ucestvovali u suzbijanju etnicke albanske gerile u Presevskoj dolini, u juznoj Srbiji. Delujuci zajedno sa vojskom i policijom, JSO je pomogla pri ponovnom uspostavljanju reda i zakona u demilitarizovanoj zoni na administrativnoj granici izmedju uze Srbije i Kosova.

Vlasti su takodje koristile ovu jedinicu pri hapsenju Slobodana Milosevica u njegovoj kuci na Dedinju. Lose vodjena akcija nije uspjela, ali se bivsi predsednik na kraju ipak predao vlastima. Zavrzni cin drame - izrucenje Milosevica Haskom tribunalu 28. juna 2001. godine - takodje je prepusteno Jedinici za specijalne operacije, koja je prevezla haskog optuzenika u jednom od svojih helikoptera do NATO baze na tuzlanskom aerodromu.

Medjutim, Legija je vec tada pokazivao znake da sve vise gubi kontrolu nad svojim postupcima. Mediji su izvestili da je, u alkoholisanom stanju, zapalio diskoteku u Kuli, koja se nalazi blizu baze JSO u Stolcu. Posle pucanja iz vatrenog oruzja u jednom nocnom klubu u centru Beograda, mediji su javili da se Legija povukao sa mesta komandanta JSO, a na njegovo mesto je dosao Maricic.

Izvori iz policije izjavili su za IWPR da je Maricic jos uvek blizak Lukovicu, sto prakticno znaci da je Legija zadrzao znacajan uticaj na ovu jedinicu.

Crvene beretke su izvele brojne akcije u ratovima u Hrvatskoj, Bosni i na Kosovu, počev od 1991. godine kada je Stanisić bio šef srpske tajne službe. Hasko tužilaštvo je pomenulo ulogu JSO u više navrata tokom sudjenja Slobodanu Miloseviću, ali jedinica današnji oblik i naziv dobija tek 1996. godine.

Prema izvorima iz policije, Crvene beretke tokom dužeg perioda nisu funkcionisale kao jedinstvena jedinica, već se pod okriljem Uprave za posebne operacije RDB-a upravljalo sa više timova, koji su sprovodili specijalne operacije na ratistima bivše Jugoslavije.

Posmatraci, čije stavove potvrđuje dokumentacija Haskog tribunala, tvrde da su se koordinirale akcije u okviru ovakvih operacija posebnih jedinica policije, paravojnih formacija Zeljka Raznatovića Arkana, snaga krajjskih Srba i jednog broja manjih oružanih grupa.

Prema tvrdnjama bivših pripadnika Crvenih beretki, operativni stab za ove operacije je bio policijski kamp za obuku na Fruskoj Gori.

Srpska televizija je u proleće 1992. godine prikazala snimak na kome se vide Crvene beretke u kamuflaznim uniformama na granici sa Bosnom i Hercegovinom.

Jedinice su bile najaktivnije od 1991. do 1995. godine na prostoru samoproklamovane srpske države u Hrvatskoj - Republici Srpskoj Krajini, RSK - u istočnoj Slavoniji i Kninskoj krajini, gde su ove formacije ili njeni pripadnici učestvovali u organizovanju srpskog otpora hrvatskoj policiji paravojnim snagama, tvrde izvori iz Haga.

Prisustvo RDB-a posebno je bilo vidljivo na području RSK, gde su različiti timovi RDB-a sprovodili određene vojne operacije. Tokom poslednjih meseci postojanja srpskog entiteta u Hrvatskoj 1995. godine, prisustvo ovih snaga bilo je sasvim vidljivo na televizijskim snimcima, pri čemu su se neki od pripadnika buduće Jedinice za specijalne operacije mogli identifikovati po amblemima RDB-a na svojim beretkama. Među njima je bio i Luković, tada poznatiji kao Milorad Ulemek.

Prisustvo Crvenih beretki bilo je, takođe, vidljivo u takozvanoj sremsko-baranjskoj oblasti u istočnoj Hrvatskoj u prelaznom periodu pre nego što je ova teritorija vraćena pod kontrolu hrvatskih vlasti 1995-1996. godine. Tu je, od 1991. godine, postojao operativni centar za obuku Arkanove "Srpske dobrovoljačke garde", a neki pripadnici ove paravojne jedinice kasnije su se pridružili Crvenim beretkama 1996. godine.

Prema tvrdnjama lokalnih srpskih izvora u Bosni, pripadnici JSO su takođe vidjani u istočnoj Bosni, Posavini na severu i drugde.

Njihova glavna uloga bila je pomoć oružanim snagama bosanskih Srba i, ponegde, naoružanim članovima Srpske demokratske stranke, SDS, pri zauzimanju oblasti u kojima su Muslimani činili većinsko stanovništvo. U nekoliko slučajeva, akcije ove grupe bile su odlučujuće u pokušajima SDS-a da preuzme lokalnu vlast. Ova grupa je imala i aktivnu ulogu u sukobu između pobunjeničkih snaga Fikreta Abdića i Petog korpusa Armije Bosne i Hercegovine, često čak noseći oznake Abdićeve oblasti u zapadnoj Bosni.

Prema policijskim izvorima, JSO je bila angazovana i na Kosovu tokom perioda uoči izbijanja krize u južnoj srpskoj pokrajini 1998. i 1999. godine.

Njeni pripadnici učestvovali su u borbama u Drenici, u selu Donji Prekaz, krajem februara i početkom marta 1998. godine, kada je likvidiran vođa albanske gerile Adem Jasari i njegova porodica. Sasvim neočekivano, deo te akcije je zabeležila britanska televizijska ekipa.

Tokom sledece faze sukoba 1998. godine i rata sa NATO-om sledece godine, ova jedinica je, po potrebi, angazovana uz druge policijske jedinice na Kosovu.

Severnoatlantski vojni savez gadjao je njihov centar za obuku u Kuli tokom prve noci od pocetka vazdusnih napada 24. marta 1999. godine. Posle rata, neki delovi JSO ostali su u svojoj bazi, dok je jedan deo razmesten u Beogradu, u blizini rezidencije Slobodana Milosevica.

Jedinica za specijalne operacije poprimila je svoju sadasnju formu tek posle pada Republike Srpske Krajine, RSK, i povlacenja grupa RDB-a 1996. godine.

Danas se Crvene beretke sastoje od najiskusnijih boraca paravojsnih i policijskih jedinica, koje su se borile u jugoslovenskim ratovima, i raspolazu najsavremenijom vojnom opremom.

Od izbijanja kosovske krize, jedinica je imala primat unutar policije po pitanju nabavke opreme i finansiranja - sto je posebno privuklo paznju Haskog tribunala.

Tako je JSO postala najiskusnija i najbolje opremljena jedinica ove vrste u jugoistocnoj Evropi, s obzirom na to da je raspolagala savremenim borbenim helikopterima ruske proizvodnje MI-24, americkim terenskim vozilima tipa "Hummer" i najsavremenijim streljckim naoruzanjem.

Pored akcija na jugoslovenskim ratovima, pripadnici JSO su navodno korisceni tokom Miloseviceve vladavine za ubistva politickih protivnika. Crvene beretke su umesane u pokusaj ubistva Vuka Draskovica, lidera opozicionog Srpskog pokreta obnove, SPO, u oktobru 1999. godine.

U januaru 2003. godine, pripadnici JSO Nenad Ilic i Nenad Bujosevic osudjeni su na po petnaest godina zatvora za ubistvo cetvorice visokih zvanicnika SPO-a. Oni su nastradali kada je vozilo kojim su upravljali optuzeni skrenulo i udarilo u konvoj u kome se nalazio Vuk Draskovic. Radomir Markovic, sef drzavne bezbednosti, RDB, osudjen je na sedam godina zatvora za pripremanja atentata na lidera opozicije.

Sudbina Crvenih beretki zavisi od njihovih postupaka tokom narednih dana. Ukoliko se primire, verovatno ce jedinica biti raspustena, a njeni clanovi ce biti prebaceni u druge jedinice.

Medjutim, ako se okupe radi podrške Lukovicu, neizbezan je sukob, i mogle bi se ocekivati mnoge zrtve.

Aleksandar Radic je vojni analiticar iz Beograda. Bojan Dimitrijevic je saradnik Instituta za savremenu istoriju u Beogradu. Vladimir Jesic je slobodni novinar.

Location: [Balkans](#)
[Serbia](#)
[Kosovo](#)
[Croatia](#)

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/opasnost-od-crvenih-beretki>